

KUUSAMO TATANKI - KOUKKULAMPI ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2015

Kannen kuva: Väestösuojana uusiokäyttöön otettu suojahuoneen jäännös.

SISÄLLYSLUETTELO

1	Inventointialue	3
1.1	Kuusamon historian peruspiirteitä	5
2	Inventoinnin esi- ja maastotyöt sekä dokumentointi	5
2.1.1	Maastotöiden yhteydessä tarkemmin tutkittuja alueita	8
3	Kohteet	11
3.1	Koukkulampi	11
4	Tulokset	21
5	Tärkeimpiä lähteitä	22

Kartat:

Kartta 1. Inventointialueen suurpiirteinen sijainti. MK 1 : 50 000.	2
Kartta 2. Inventointialueen rajaus. Ei mittakaavassa.	2
Kartta 3. Ote vuoden 1967 peruskartasta. Ei mittakaavassa.	4
Kartta 4. Alue vuoden 1984 peruskartassa. Ei mittakaavassa	4
Kartta 5. Maastossa tarkemmin tutkittuja alueita. MK 1 : 15 000.	8
Kartta 6. Todennäköisesti puolustusrakennelmiin liittyvät rakenteet, joista maastossa tehtiin havaintoja. Mk 1 : 10 000.	10
Kartta 7. Raportissa mainitut aluekokonaisuudet. Mk 1 : 7500.	12

Taustakartat:

Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 09/2015 aineistoa

http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

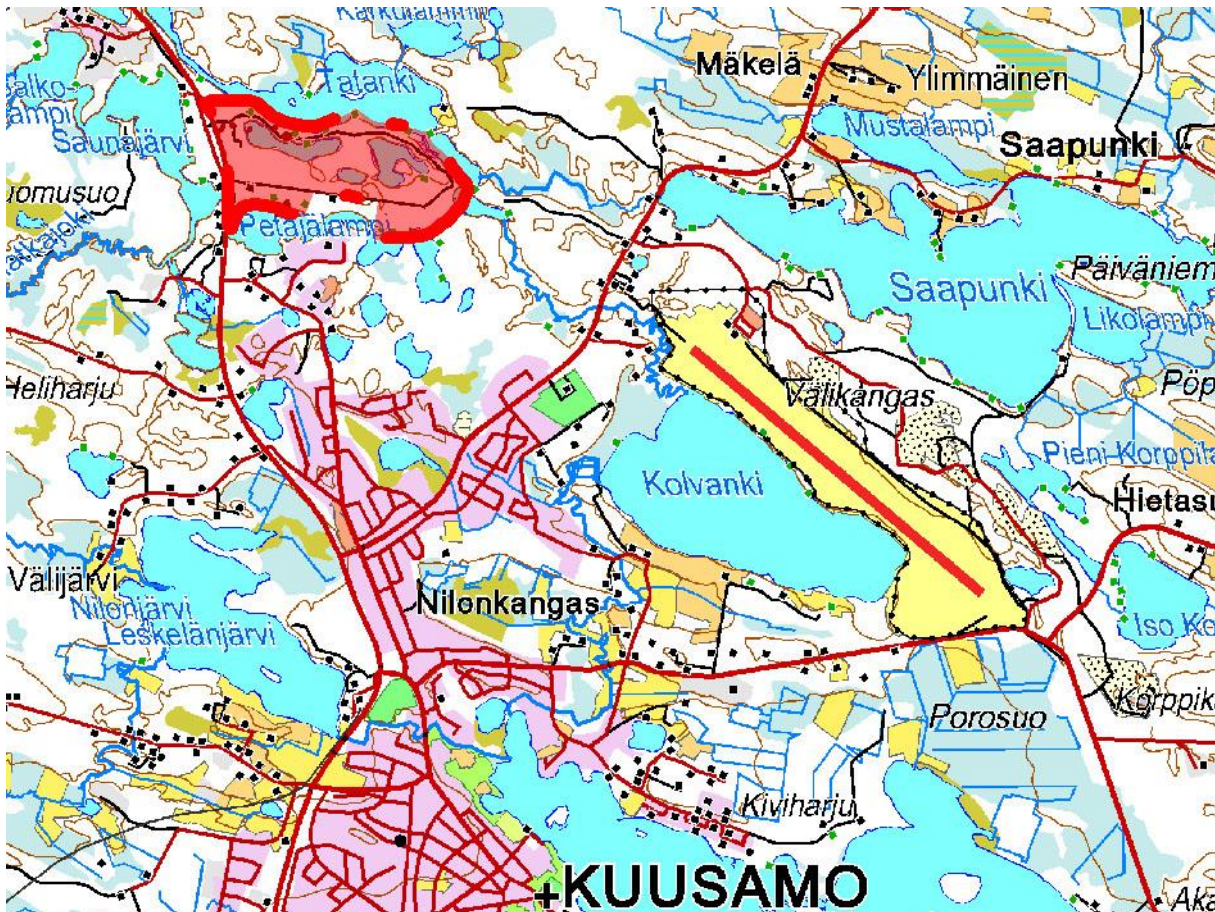
- sisältää Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 09/2015 aineistoa

KUUSAMO TATANKI-KOUKKULAMPI, ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2015**TIIVISTELMÄ**

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti kesäkuussa 2015 arkeologisen inventoinnin Kuusamon Tatanki - Koukkulampi alueella. Inventointi toteutettiin antamaan tietoa alueen arkeologisesta kulttuuriperinnöstä. Inventoinnin kenttätyöt tehtiin 23. ja 24.9.2015 ja niistä vastasi arkeologi (FM) Kalle Luoto. Tutkimuksen kohteena olevalta alueelta pyrittiin paikantamaan ihmisen toiminnasta kertovat rakenteet esihistorialliselta ajalta toiseen maailmansodalle asti. Selvityksen kustannuksista vastasi Sweco Ympäristö Oy. Alueelta ei paikannettu sellaisia rakenteita, joita voitaisiin pitää kiinteinä muinaisjäännöksinä. Selvityksen yhteydessä dokumentoitiin useita ilmeisesti toiseen maailmansotaan liittyviä rakenteita.

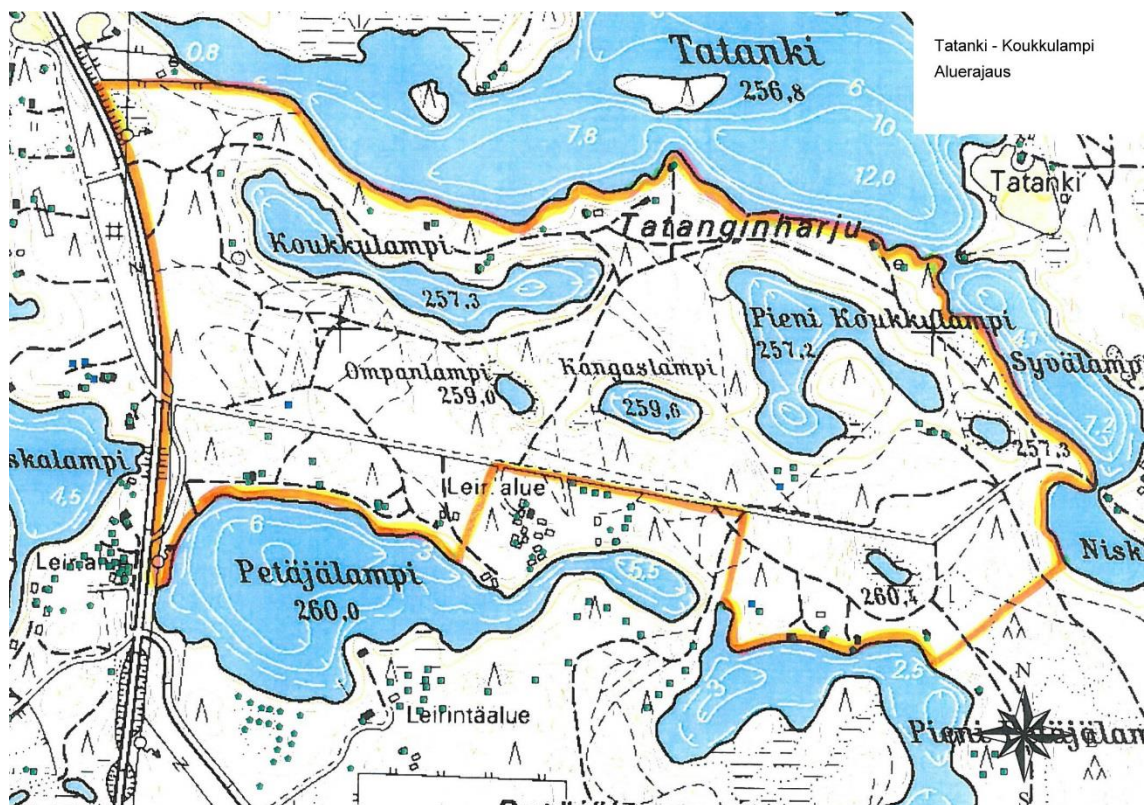
ARKISTO-JA REKISTERITIEDOT:

Tutkimuksen laji:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Inventoija:	FM Kalle Luoto
Kenttätyöaika:	23. ja 24.9.2015
Peruskartta:	4525 02
Inventointialueen sijainti:	ETRS-TM35FIN (keskipiste) P: 7 322 320 I: 598 380
Tutkimusten rahoittaja:	Sweco Ympäristö, Pohjois-Suomi / Kuusamon kaupunki
Löydöt:	Ei löytöjä
Aikaisemmat tutkimukset:	inventointi: Sarkkinen Mika 2005: Kuusamo 2005 kaava-alueiden inventointi

Kartta 1. Inventointialueen suurpiirteinen sijainti. MK 1 : 50 000.

Alue on merkitty kartalle punaisella. Pohjakartta © Maanmittauslaitos 09/2015.

Kartta 2. Inventointialueen rajaus. Ei mittakaavassa.

1 Inventointialue

Tatanki – Koukkulammen hiekkakangas sijaitsee Kuusamon kaupungin keskustan pohjoispuolella. Inventointialue rajautui valtatie 5, Tatanginjärveen, syvälampeen, Niskalampeen, golfkenttään, Pieneen Petäjälampeen ja Petäjälampeen.

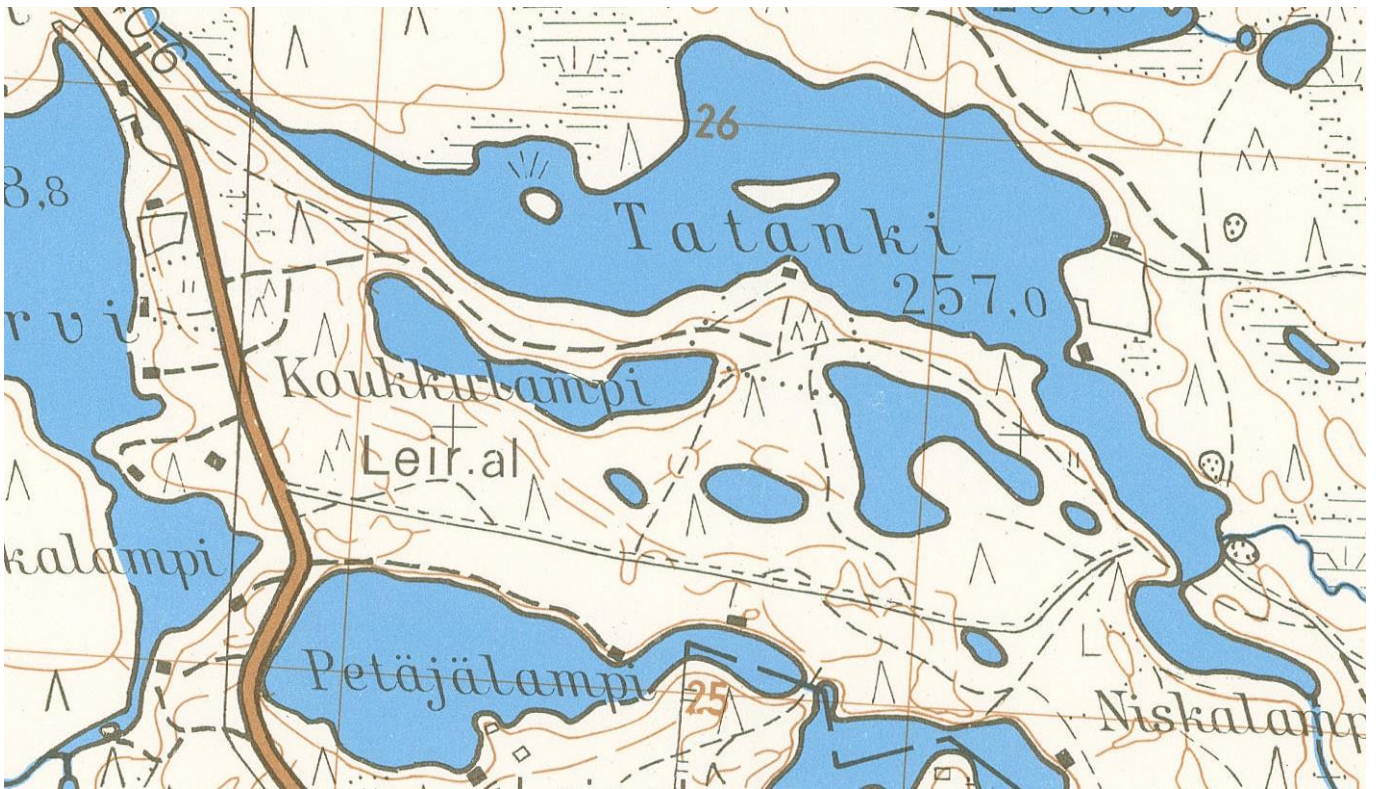
Alueen eteläpuolella sijaitsee vapaa-ajan rakennuksia, leirintäalue sekä ulkoilu- ja moottorikelkkareittejä. Alueen välittömässä läheisyydessä, sen eteläpuolella on kylpylähotelli, golfkenttä sekä ulkoilureittejä.

Tatankijärven rannat ovat hiekkamaata, jossa risteilee kevyenliikenteen väyliä, metsäteitä ja moottorikelkkareittejä. Alueella on myös loma-asutuksen lisäksi muutamia ympäri vuoden asuttuja rakennuksia. Alueen metsät ovat lähinnä talousmetsää. Maaperä on monin paikoin muokattua. Alueen selkeän historiallisen ajan ilmiön muodostavat erilaiset kaivannot ja kuopat, joista useimmat liittyvät toisen maailmansodan aikaiseen rakentamiseen. Lisäksi alueella on toiminut pitkään leirintäalue.

Alueen lähiympäristössä sijaitsee muutamia tunnettuja muinaisjäännöskohteita. Kohteista mainittakoon kivikautinen asuinpaikka Tatanki E (muinaisjäännösrekisteritunnus 305 010 187), varhaismetallikautinen asuinpaikka Niskalampi S (1 000 008 669), kivikautiset asuinpaikat Saunajärvi 2 (1 000 009 093) ja Saunajärvi 3 (1 000 009 094), esihistoriallinen pyyntikuoppakohde Saunajärvi-Niskalampi (1 000 009 095) ja tarkemmin ajoittamaton kuoppa Pieni Petäjälampi (1 000 009 080). Tatanki – Koukkulampi alueen läheisyydessä siis sijaitsee useita muinaisjäännöskohteita.

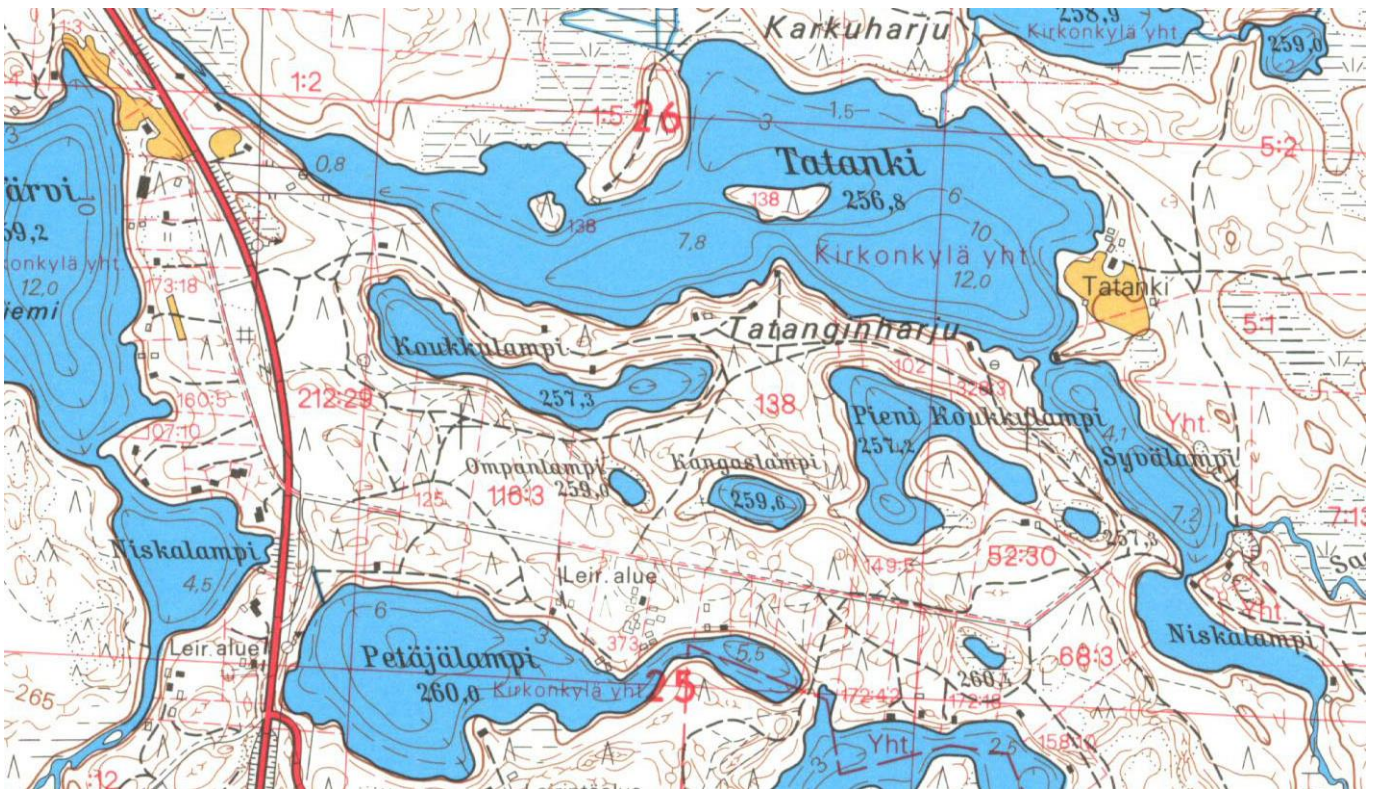
Tatangin alueeseen on kohdistettu arkeologista mielenkiintoa jo pitkään. Arkeologi Aarni Erä-Esko (1975: 137) mainitsee kuulleen vuonna 1956, että Tatankijokea on muinoin ollut lappalaisten asutusalue. Hänen mukaansa *lappalaisten asutusalueena voisi tulla kysymykseen vaikkapa Kunnas-nimisen talon lähistöön muodostunut asutusalue joen länsirannalla Kolvangin ja maantien välissä*. Tämä alue sijaitsee nykyisin Kuusamon lentokentän kiitoradan luoteispäässä.

Jälkeenpäin on todettu, että Tatankijokea koskevat tiedot ovat luonteeltaan epämääräisiä eikä alueelta ole tiedossa esinelöytöjä. Maastollisesti Tatankijoen alue on asuinpaikaksi hyvinkin sopiva (Sarkkinen 1999: 104). Myöhemmin joen rannoilta tunnistettiin 2000-luvun alkuvuosina asuinpaikkoja. Tarkempia tietoja kohteiden Niskalampi S ja Tatanginjoki W tarkastuksista ja koekaivauksista löytyy Sami Viljanmaa vuosina 2001, 2002 ja 2003 laatimista raporteista.

Kartta 3. Ote vuoden 1967 peruskartasta. Ei mittakaavassa.

Alueella on hyvin vähän rakennuksia. Leirintäalue on merkitty alueen länsiosaan. Alueen kulkureitit ovat pysyneet pääasiassa samoina viimeiset 50 vuotta.

Kartta 4. Alue vuoden 1984 peruskartassa. Ei mittakaavassa

Muutoksena vuoden 1967 tilanteeseen voidaan huomata oikaistu Kemijärventie linjaus kartan länsiosassa. Vanha tielinja on säilynyt paikallistienä. Lisäksi alueelle on kohonnut useita rakennuksia, todennäköisesti lähinnä vapaa-ajan asuntoja lähinnä pohjoisosan Tatanginharjulle. Leirintäalueen merkintä on muuttunut Petäjälammentien eteläpuolelle.

1.1 Kuusamon historian peruspiirteitä

Mannerjäätikko vetäytyi Kuusamon alueelta noin 11 000 – 10 500 vuotta sitten ja kesti todennäköisesti vain muutama vuosisata ennen kuin alueelle syntyi varhaiselle asutukselle otolliset olosuhteet. Kuusamosta tunnetaan yli 100 kivistä asuinpaikkaa, keramiikkalöytöjen perusteella asutus on jatkunut läpi neoliittistä kivistä. Kivikautinen paikallisväestö oli luonnosta riippuvainen: ihmiset hankkivat elantonsa pyynnistä, metsästyksestä, kalastuksesta ja keräilystä. Eräät paikat muodostuivat kuitenkin tärkeiksi ja suosituiksi, ja sellaisiin palattiin aina uudelleen. Tällaisia esihistoriallisia asuinsijoja on löydetty Kuusamosta 30. Varhaisen metallikauden löydöt osoittavat Kuusamon ilmeiset yhteydet Vianmeren rannikolle. Niin ikään jo rautakaudelta, 300–1500/1600 jKr., säilyneestä esineistöstä on käynyt ilmi Kuusamon kauppayhteydet sekä itään että länteen.

1500–1600-luvulla oli Kuusamon alueella kaksi lapinkylää eli siitaa, jotka kuuluivat hallinnollisesti Kemin Lappiin. Jokisuun talolliset olivat käyneet kesäisin kalastamassa Kuusamon vesillä jo 1400-luvulta alkaen. Vuonna 1673 annettiin asetus Lapin asuttamisesta Tornion ja Kemin Lappiin asettuville uudisasukkaille. Kaskitaloutta harjoittavilta alueilta, Savosta ja Kainuusta, lähdettiin Kuusamoon kaskimaiden toivossa.

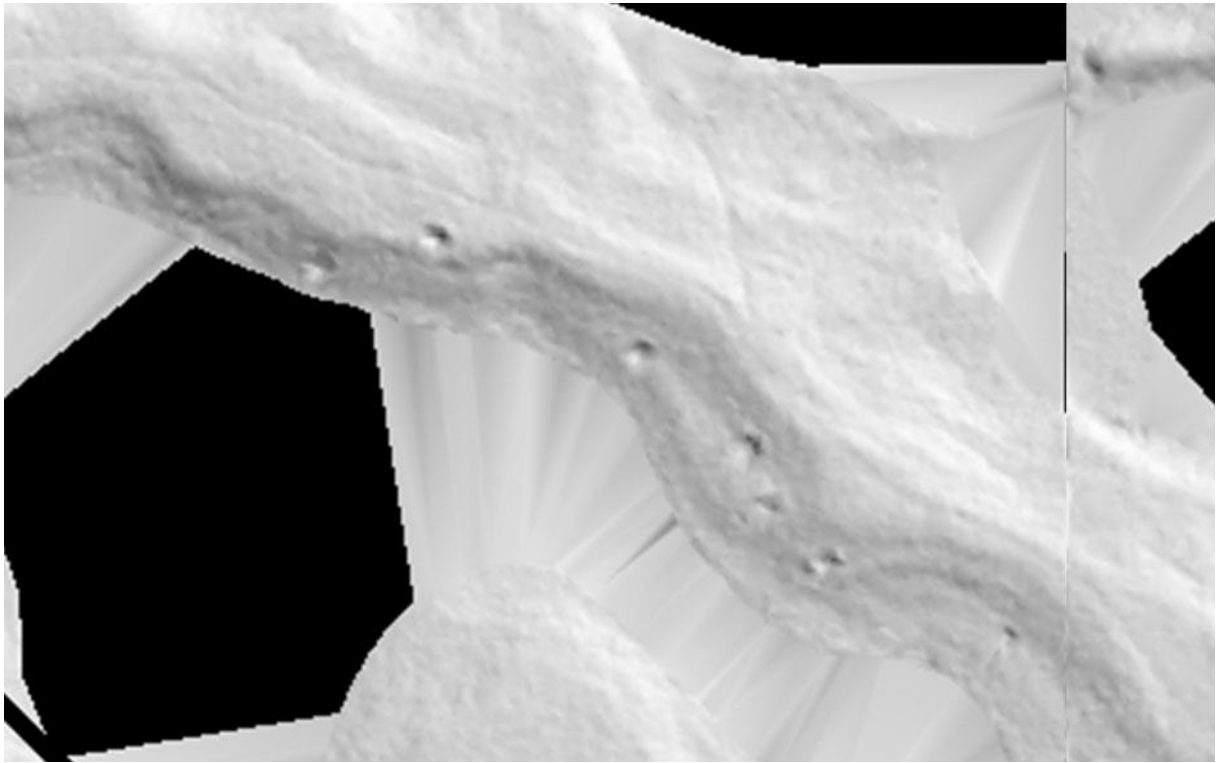
Maataloudesta tuli 1700-luvulla tärkein elinkeino. Kuusamon elinkeinoelämän kehitys 1700-luvulla perustui vahvasti kaskenpolttoon, peltoviljelyyn, karjatalouteen, poronhoitoon, eräelinkeinoin metsästyksen ja kalastukseen sekä talonpoikaiskauppaan. 1800-luvun alussa suurin osa kuusamolaisista oli tilallisia eli maanviljelijöitä sekä heidän perheenjäseniään. Tervanpoltolla oli merkitystä vain kunnan lounaisosassa, lijoen vesistöjen varrella. 1800-luvun loppupuolella alkoi sahateollisuuden voimakas kasvu. Merkkeinä tästä ovat metsätyökämpät, uittokämpät, uittokanavat ja -padot.

Talvisodan (1939–1940) syttyessä sotilaiden määrä moninkertaistui harjoitusten alettua. Kuusamo pysyikin varuskuntapitäjänä aina jatkosodan (1941–1944) loppuun asti. Syksystä 1941 alkaen Kuusamoon saapui yhä kasvavassa määrin saksalaisjoukkoja. Saksalaisjoukot lähtivät paikkakunnalta ennen Lapin sodan (1944–1945) syttymistä. Heidän perässään Kuusamoon saapuivat venäläisjoukot, jotka poistuivat 1944 marraskuussa.

Toisen maailmansodan aikana Kuusamo-Kemijärvi –tien itäpuolella sijaitsi 6.SS-Gebirgs-Division Nordin koulutus ja huoltoleiri. Petäjäkankaalla Petäjälammen pohjoispuolinen leiri oli rakennettu hevosten huoltamista varten. Leirialueeseen kuului korsuja, parakkeja ja teltoja.

2 Inventoinnin esi- ja maastotyöt sekä dokumentointi

Inventoinnin esityövaiheessa tutustuttiin Museoviraston ylläpitämän muinaisjäännösrekisterin tietoihin. Tietoja täydennettiin tutustumalla aiempiin tutkimuksiin ja inventointeihin. Lisäksi esityövaiheessa hahmoteltiin arkeologisesti potentiaaleja alueita Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineiston avulla.

Kuva 1. Maanmittaushallituksen laserkeilausaineiston tulkinta. Mk 1:2500.

Kuvassa erottuu suurehkot kaivannot Pienen koukkulammen pohjoisrannalla selkeinä pyöreinä rakenteina.

Kuva 2. Yllä oleva alue peruskartassa. Mk 1 : 2500.

Inventoinnin kenttätöitä tehtiin kahden kenttätöypäivän aikana 23. ja 24.9.2015. Inventointialue tarkastettiin maastossa pääasiassa jalkaisin liikkuen. Inventointialueeseen havaittiin olevan suureksi osaksi kangasmetsää ja lampia. Inventoinnissa

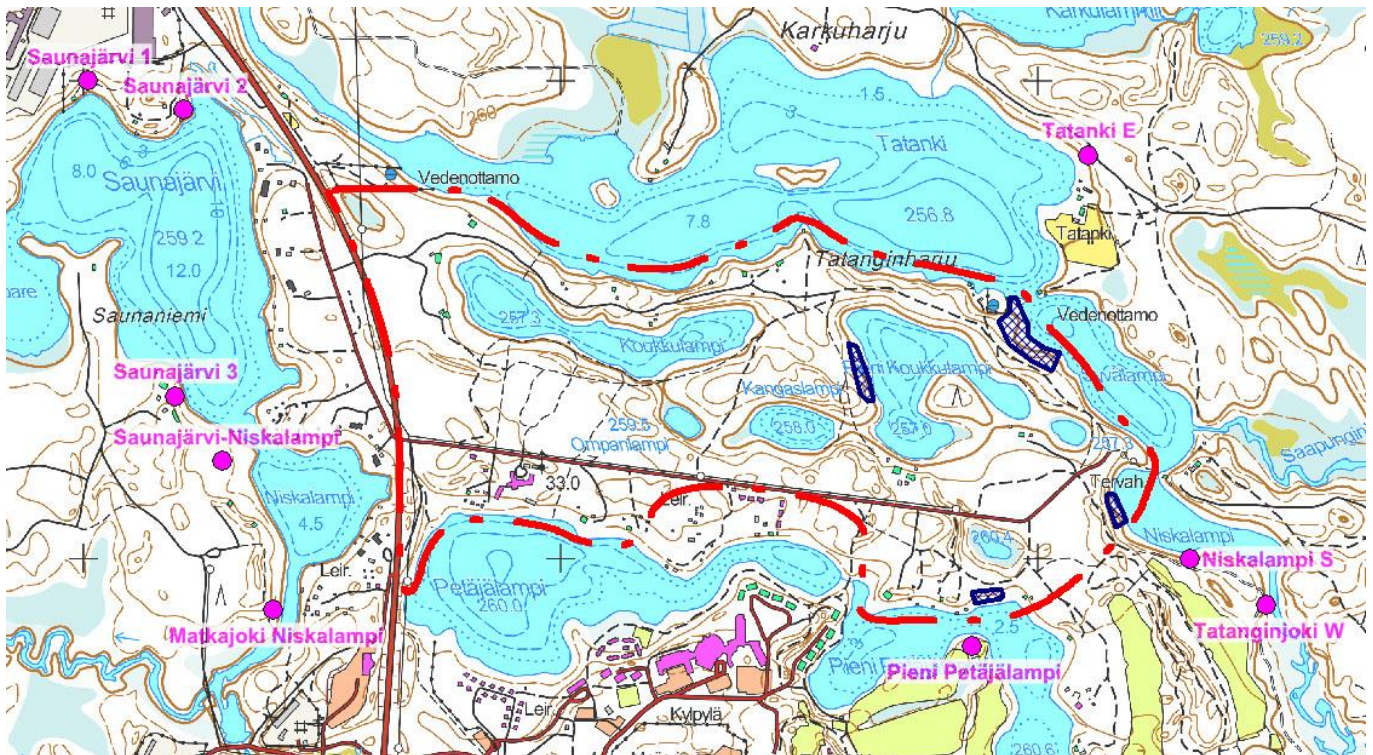
huomioitiin niin esihistorialliset kuin historiallisenkin ajan muinaisjäännökset. Inventointimetodina oli kentällä käytössä pääasiassa silmänvarainen havainnointi ja koepistojen tekeminen lapiolla. Erityisesti tuulenkaatoja ja muita pintamaastaan rikkoutuneita maastonkohtia tarkasteltiin. Arkeologisesti mielenkiintoisiin kohtiin kaivettiin lapiolla muutamia koepistoja ja kuoppia.

Maastotöiden tekemistä tavallaan helpottivat useat polut ja metsäautotiet. Ensinnäkin liikkuminen ja tutkimusvälineiden kuljettaminen oli helppoa ja toisaalta rikkoutuneista maastonkohdista voitiin tehdä havaintoja pintamaan ja sammalen alaisista kerrostumista. Hieman harmillisena havaintona voidaan pitää sitä, että alueella oli ilmeisesti liikkunut metallinilmaisimella varustautuneita sotaromun kerääjiä, sillä useissa paikoin havaittiin säilykepurkkeja ja lasipulloja kaivetun maasta ja hylätty niille sijoilleen.

Kuva 3. Maastossa havaittiin useissa kohdin kaivelun merkkejä. Kaivettujen kohtien läheisyydessä oli peltipurkkeja ja lasipullojen sirpaleita. Todennäköisesti alueella on liikkunut sotaromun etsijöitä, joita löydökset eivät ole kiinnostaneet.

Havaintoja ja inventoinnin kulkua dokumentoitiin sanallisen kuvauksen lisäksi ottamalla digitaalivalokuvia ja paikantamalla tehdyt havainnot satelliittipaikanninta (tarkkuus +/- 2 - 5 m) käyttäen. Koordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatteina. Jälkityövaiheessa digitaalivalokuvat luetteloidiin Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon.

Kartta 5. Maastossa tarkemmin tutkittuja alueita. MK 1 : 15 000.

Tarkemmin tutkitut alueet sijoittuivat lähinnä rannan läheisyydessä oleville terasseille, joita pidettiin esihistorialliselle asutukselle soveliaina. Karttaan on merkitty lähistön muinaisjäännöskohteita.

2.1.1 Maastotöiden yhteydessä tarkemmin tutkittuja alueita

Alueet on kuvattu myös kartassa 5

Niskalammen länsiranta.

Niskalammen etelärannalta tunnetaan muinaisjäännöskohde "Niskalampi S", varhaismetallikautinen asuinpaikka. Asuinpaikka sijaitsee Niskalammen etelärannalla pienessä taskumaisessa notkelmassa Tatankinjoen länsirannalla.

Neljä koekuoppaa kaivettiin Niskalammen luoteisosaan kapealle terassille, mutta havaintoja muinaisjäännöksestä ei tehty.

Kuva 4. Koepisto Niskalammen länsirannalla.

Pieni-Petäjälampi, pohjoisranta

Pienen Petäjälammen etelärannalla niemennokassa sijaitsee muinaisjäännöskohde "Pieni Petäjälampi" (). Sitä vastapäätä lammen pohjoisrannalla sijaitsee vapaa-ajan asuntoja. rakentamattomalla alueella sijaistee rantaterassi. maannos paikalla on hiekkaa.

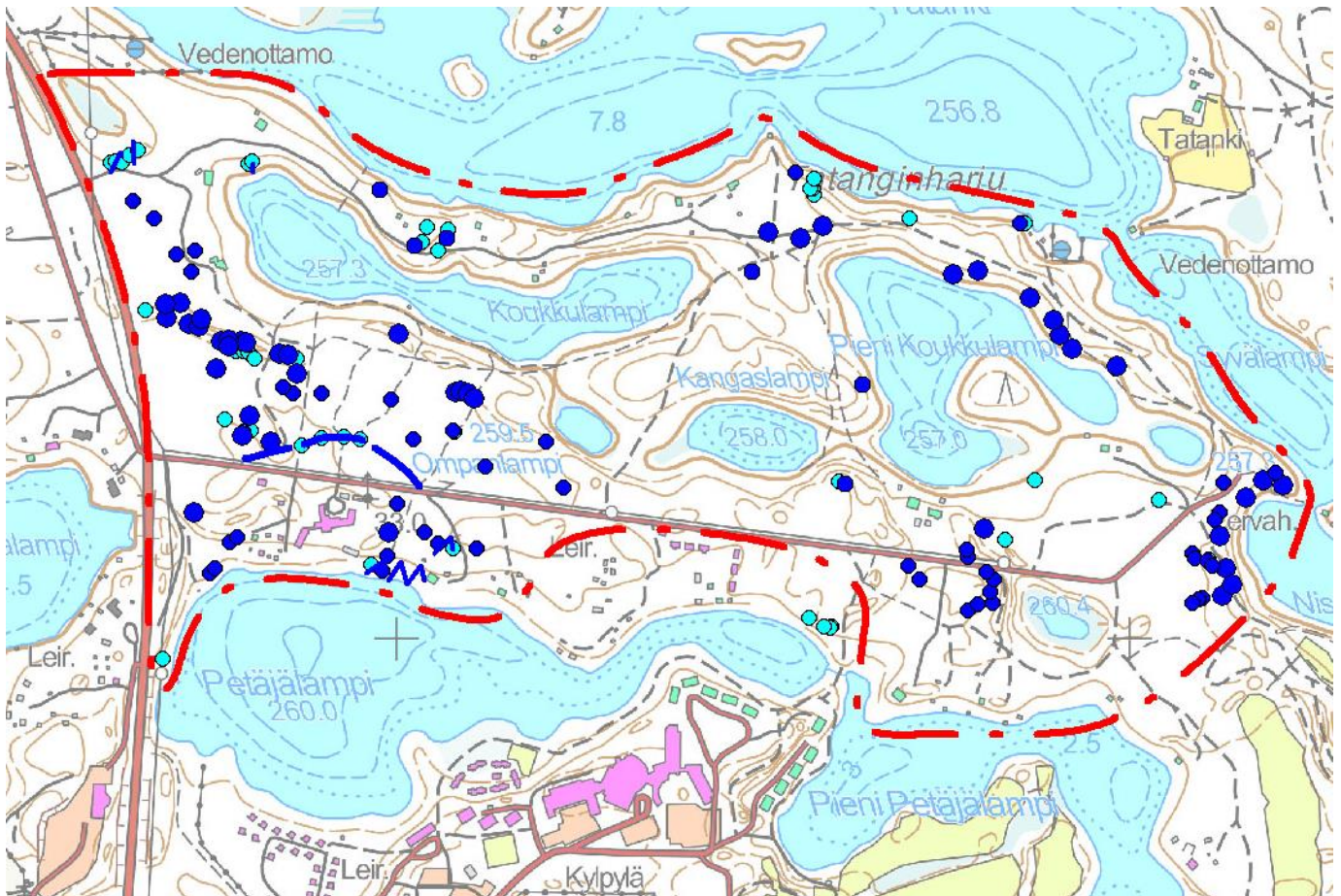
Kuva 5. Muutamia koepistoja kaivettiin hiekkamaahan Pienen Petäjälammen pohjoisrannalle. Vastapäisessä niemessä sijaitsee muinaisjäännöskohde "Pieni Petäjälampi".

Syvälammen länsiranta

Koepistoja kaivettiin Syvälammen länsirannalle vedenottamon kaakkoispuolelle. Ei havaintoa muinaisjäännöksestä.

Kuva 6. Lapionpiston maannos oli luontainen.

**Kartta 6. Todennäköisesti puolustusrakennelmiin liittyvät rakenteet, joista maastossa tehtiin havain-
toja. Mk 1 : 10 000.**

Sinisellä pisteellä on merkitty mahdollisesti ja todennäköisesti toisen maailmansodan aikaisia rakenteita. Isommat siniset pisteet kuvaavat suojahuoneen jäännöksiä.

3 Kohteet

3.1 Koukkulampi

Nimi:	Koukkulampi
Kunta:	Kuusamo
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	moderni
Muinaisj.tyyppi:	puolustusvarustukset
Lukumäärä:	11
ETRS TM 35	
N	7 322 130
E	599 110
Z	258 - 270
Koord.selite	Itäisin osa, alue 1
Tutkimukset	inventointi Kalle Luoto 2015
löydöt	ei löytöjä

Petäjälammen pohjoispuolella sijaitti toisen maailmansodan aikana saksalaisen 6. SS-vuoristodivisioonan Nordin leirialue, joka oli tarkoitettu huoltotöihin. Leirin alueella oli runsaasti korsuja, parakkeja miehistölle ja hevosille sekä telttoja. Nykyisin maastossa voidaan havaita suojahuoneiden jäännöksiä, teltanpohjia, juoksuhautoja ja muita kaivantoja.

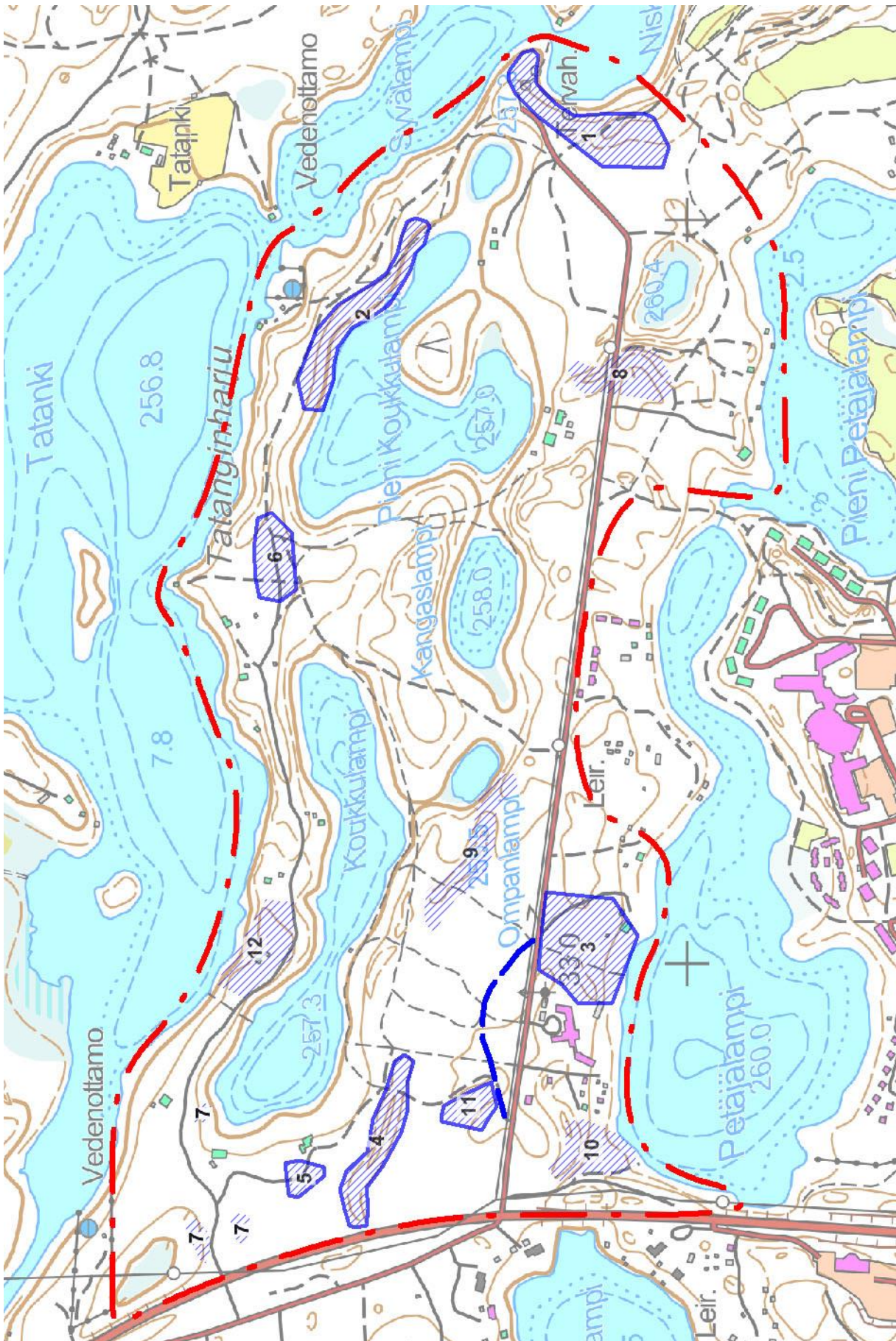
Alue sijaitsee hiekkakankaalla Kuusamon kirkolta noin 5 km pohjoiseen, Tatanki järven ja Petäjälammen välisellä kannaksella, joka on melko jyrkkäpiirteinen harjumuodostelma. Alueella kulkee tie, metsäautoteitä ja polkuja. Alueella on myös muutamia asuinrakennuksia, lähinnä 1960-luvun jälkeen rakennettuja vapaa-ajan asuntoja.

Useat suojahuoneiden ja korsujen jäännöksistä on kaivettu harjumuodostumien rinteisiin. Suojahuoneet poikkeavat muodoltaan hieman toisistaan, mutta pääosassa on yhä tunnistettavissa nelikulmainen pohja. Kokoa kaivannoilla on 5 – 10 m ja syvyyttä noin 1 metristä 2 metriin. Useimpiin kuuluu noin 1 m leveä ympärystävälli.

Todennäköiset telttojen ja parakkien paikat tunnistaa hiekkamaahan tasatusta kuudesta kahdeksaan metriä leveästä ja kahdeksasta kahteentoista metriin pitkästä alueesta, joka on ympäröity matalalla vallilla ja ojalla.

Lisäksi alueella on vaihtelevan muotoisia poteroita, juoksuhautoja ja tuliasemia. Useimmat niistä on yksittäisiä kuoppia tai kuopparyhmiä. Periaatteessa torjuntasuunta on alueella ollut pohjoiseen ja itään, mutta myös etelän suuntaan suuntautuvia kaivantoja on havaittavissa.

Alueen peruskarttaan on Niskalammen ja Syvälammen välille merkitty tervahauta, ilmeisesti virheellisesti. Paikalla on kolme suojahuoneen jäännöstä.

Kartta 7. Raportissa mainitut aluekokonaisuudet. Mk 1 : 7500.

Alakohteet

(Katso kartta 7)

Alue 1

Sijainti:

N = 7 322 131

E = 599 110

Niskalammen länsirannalla rantavallissa tai sen päällä sijaitsee kuusi suojahuoneen jäännöstä ja kymmenkunta pienempää osittain rinteeseen kaivettua suojahuoneen tai parakin jäännöstä. Suojahuoneiden jäännösten suuaukot ovat rinteiden alapuolella. Alueen 1 eteläosassa on kaivettu matalaan harjanteeseen puolikaaren muotoon seitsemän noin 5 m x 5 m kokoista kaivantoa. Näiden läheisyydessä on neljä isompaa suojahuoneen jäännöstä. Alueen pohjoisosassa harjun korkeimmalla kohdalla on mahdollinen tuliaseman jäännös (N = 7322 227 ; E = 599 198).

Kuva 7. Suojahuoneen jäännös Niskalammen rannalla.

Alue 2

Sijainti:

N = 7 322 435

E = 598 871

Pienen koukkulammen pohjoisrannalla on seitsemän suojahuoneen jäännöstä. Todennäköisesti miehistön suojahuoneiden oviaukot ovat olleet kohti etelää.

Kuva 8. Suojahuoneen jäännös Pienen koukkulammen pohjoisrannalla.

Alue 3

Sijainti:

N = 7 322 130

E = 598 020

Petäjälammen pohjoisrannalla mökkimajoitus- ja leirintäalueiden välissä rakentamattomalla alueella sijaitsee useita erityyppisiä rakenteita.

Hieman vajaat sata metriä metrejä juoksuhautaa sijoittuu rannan läheisyyteen. Hieman siitä pohjoiseen on tasattu telttapaikka ja suojahuoneiden jäännöksiä. Ilmeisesti aiemmin suurehkon suojahuoneena toiminut kaivanto on otettu uusiokäyttöön väestönsuojatilana. Alueelle johtaa vanha kivetty tielinja nykyisen Petäjälammentien pohjoispuolella. Aikanaan alueelle Kemijärventiestä poikkeava tielinja on merkitty nykykarttaan osittain polkuna.

Kuva 9. Juoksuhautaa

Kuva 10. Teltapaikka tai parakin tasattu pohja. Tasatun alueen koko on noin 8 m x 6 m. Tasattua aluetta ympäröi matala ympärysvalli ja oja.

Kuva 11. Entiseen surehkon suojahuoneen jäännökseen on myöhemmin rakennettu hirsivarustus. Ovessa on kyltti "Väestönsuoja - Skyddsrum"

Kuva 12. Petäjälammentien pohjoispuolella on kivetty tielinja, jota reunustaa paikoittain pystykivet.

Alue 4

Sijainti:

N = 7 322 415

E = 597 760

Itä-länsi –suuntaisen hiekkaharjanteen laelle on kaivettu useita suojahuoneita. Harjanteen länsipäässä Kemijärventien läheisyydessä on muutama suurehkon suojahuoneen jäännös. Harjanteen laella, sen itäpäässä on kivetty, halkaisijaltaan noin 4 m oleva pienillä mukulakivillä kivetty ympyrä. Harjanteen eteläreunaan on kaivettu useita suorakaiteen muotoisia kooltaan noin 5 m x 5 m olevia kaivantoja, mahdollisia parakin tai suojahuoneen pohjia.

Kuva 13. Suojahuoneen jäännös harjun laella.

Kuva 14. Kivetty ympyrä harjun laella. Sijainti: N = 7322 382 ; E = 597 862

Alue 5

Sijainti:

N = 7 322 415

E = 597 760

Kolme tasattua parakin tai teltanpohjaa, joita ympäröi matalalla ympärysvalli ja oja. Koko noin 12 m x 8 m.

Alue 6

Sijainti:

N = 7 322 555

E = 598 545

Kolme tasattua parakin tai teltanpohjaa, joita ympäröi matalalla ympärysvalli ja oja. Koko noin 12 m x 8 m.

Kuva 15. Polun varressa sijaitseva teltpaikka.

Alue 7

Sijainti:

N = 7 322 657

E = 597 630

Juoksuhautaa Koukkulammentien ja Kemijärventien risteyksen ympäristössä. Juoksuhautaa on kaivettu kolmeen kohtaan, joista yksi sijaitsee Koukkulammentien pohjoispuolella, yksi eteläpuolella ja yksi Koukkulammen luoteisrannalla. Jäännökset eivät muodosta yhtenäistä kokonaisuutta. Eteläisin juoksuhaudoista on täytetty risuilla.

Kuva 16. Juoksuhautaa Koukkulammentien pohjoispuolella.

Alue 8

Sijainti:

N = 7 322 090

E = 598 790

Petäjälammentien katkaiseman etelä-pohjoinen –suuntaisen harjanteen länsirinteeseen on kaivettu kahdeksan noin 5 m x 5 m kokoista suojahuoneen jäännöstä. Jäännösten länsipuolista maastoa on ilmeisesti aikanaan tasattu kentäksi. Alueen pohjoisosassa on muutama miehistön suojahuoneen jäännös.

Kuva 17. Mahdollinen suojahuoneen jäännös alueen pohjoisosassa.

Alue 9

Sijainti:

N = 7 322 290

E = 598 150

Suojahuoneiden ja poteroiden jäännöksiä luode-kaakko –suuntaisen harjanteen laella ja lounaispuolella.

Alue 10

Sijainti:

N = 7 322 130

E = 597 750

Teltanpohjia ja poteroita Petäjälammen luoteisrannalla vanhan Kemijärventien itäpuolella.

Alue 11

Sijainti:

N = 7 322 290

E = 597 810

Petäjälammentien pohjoispuolella luode-kaakko –suuntaisen harjanteen länsipuolella sijaistee kolmen suojahuoneen ja mahdollisen parakin jäännös. Alueen eteläpuolella kulkee vanha tielinja.

Harjanteen luoteispuolelle on noin 20 m x 8 m laajuinen harjanteen lounaaseen laskevaan osaan tehty tasattu alue, joka saattaa olla parakin pohja. Tasatulla alueella on 12 paria pieniä kuoppia.

Kuva 18. Mahdollinen parakin jäännös.

Alue 12

Sijainti:

N = 7 322 580

E = 598 019

Kolme harjanteen poikki kaivettua suoraa kaivantoa, joilla on leveyttä noin 1 m, syvyyttä noin 0,5 m ja pituutta noin 30 m. Kaivantojen tarkoitus ei maastossa selvinnyt. Yksi kaivannoista oli täytetty risuilla.

Kuva 19. Noin 30 m pitkä kaivanto Tatangin etelärannalla.

4 Tulokset

Inventoinnin tuloksena ei paikannettu kiinteitä muinaisjäännöksiä. Sen sijaan alueelta paikannettiin noin 100 erilaista maarakennetta tai kuoppaa, joista suurin osa liittyy paikalla toimineeseen saksalaisten toisen maailmansodan aikaiseen huoltovarikkoon. On mahdollista, että osa rakenteista liittyy myöhempään maankäyttöön, alue on ollut retkeily ja leirintäaluekäytössä jo kymmeniä vuosia. Havaituista rakenteista selkeimmät kokonaisuudet koottiin 12 kokonaisuudeksi, joiden ulkopuolelle jäi joitakin kaivantoja ja kuoppia. Osa inventoinnin yhteydessä tarkastelluista rakenteista vaikuttaisi jääneen ainakin osittain kesken. Lisäksi muutamien juoksuhautojen sijoittuminen vaikuttaa oudolta. On mahdollista, että aluetta on käytetty harjoittelu ja opetustoiminnassa, jolloin rakenteiden toiminnallisuus ei ole ollut etusijalla. Toisaalta lähialueiden laajempi tarkastelu ja tarkempi perehtyminen historiallisiin lähteisiin auttaisivat muodostamaan tarkemman kuvan alueesta. Inventoinnin perusteella tarkastellut kohteet voidaan luokitella Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä lähinnä luokkaan ”muu kulttuuriperintökohde”. Inventointitarkastelun perusteella pitäisin suotavana, että ainakin jäännökset alueilla 1, 2, 3, 4, 5, 6 ja 11 voitaisiin huomioida alueen jatkosuunnittelussa. Näillä alueilla sijaitsee selkeästi maastossa havaittavia kohteita. Jäännökset kertovat osaltaan 1900-luvun historiasta ja niitä voitaisiin hyödyntää alueen menneisyydestä kertovina nähtävyys tai matkailukohteina.

Tampereella 1.10.2015

Kalle Luoto
FM, arkeologi
Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy

5 Tärkeimpiä lähteitä

Ervasti, Seppo 1978: Kuusamon historia I

Erä-Esko, Aarni 1975: Kuusamon muinaisjäännökset, luettelo vuodelta 1975. Museovirasto.

Sarkkinen Mika 1999: Kuusamo inventointi 1999.

Sarvas, Anja & Sarvas, Pekka 1986: Kuusamon esihistoria.

Pesonen Kauko 1966: Saksalaisten yhtymien huollon ja selustan järjestelyt Lapissa ja Pohjois-Suomessa 1941-1944. Julkaisussa: Tiede ja Ase, vol 24 (1966).

Digitaaliset lähteet:

Museovirasto, Kulttuuriympäristö rekisteriportaali, Muinaisjäännösrekisteri. http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx (09/2015)

Museovirasto, Kulttuuriympäristö rekisteriportaali, Hankerekisteri. <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx> (09/2015)

Museovirasto, Kulttuuriympäristö rekisteriportaali, Kulttuuriympäristön tutkimusraportit/ arkeologia. <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx> (09/2015)